

Sygnatura akt **VII U 2790/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 19 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Kuźniacka-Praszczyk

Protokolant: st.sekr.sąd. Marta Jurga

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2020 r. w Poznaniu

odwołania J. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 5 sierpnia 2019 r. znak (...)

w sprawie J. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o zwrot składek

zmienia zaskarżoną decyzję w całości i stwierdza, że istnieją podstawy do zwrotu odwołującej J. Z. opłaconych składek w kwocie 13.118,67 zł.

Małgorzata Kuźniacka-Praszczyk

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 sierpnia 2019 roku o znaku (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił J. Z. zwrotu nienależnie opłaconych składek z powodu przedawnienia prawa do zwrotu, opierając swoje rozstrzygnięcie na przepisach art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 300 z późn. zm.) i art. 27 ustawy z dnia 16 września 2011 roku o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. z 2011 r., poz. 1378).

J. Z. złożyła odwołanie od powyższej decyzji w przepisany trybie i terminie, domagając się jej zmiany poprzez zwrot nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od 09/2002 do 02/2004, od 03/2010 do 12/2011 w kwocie 13.118,67 zł.

W uzasadnieniu odwołująca stwierdziła, że w jej przypadku nadpłata składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy powstała w marcu 2019 roku po sporządzeniu przez ZUS z urzędu dokumentów korygujących zmniejszających kwotę należnych składek, wcześniej nadpłata nie występowała, co wyraźnie przyznał ZUS w decyzji. Podkreśliła, że ZUS zasadniczo nie zawiadomił jej o kwocie nienależnie opłaconych składek, które dodatkowo zdecydowanie przewyższają wysokość kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym, stąd nie można mówić o przedawnieniu żądania zwrotu składek za sporny okres.

Odwołująca podkreśliła, że przepis art. 24 ust. 6g pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odnosi się wyłącznie do tych składek, co do których z uwagi na ich wartość, ZUS nie ma obowiązku dokonywania zawiadomienia.

Obowiązkiem organu rentowego wynikającym z art. 24 ust. 6b jest zawiadomienie płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone.

W ocenie odwołującej, korespondencja ZUS z 26 marca 2019 roku, z 17 kwietnia 2019 roku i z 3 czerwca 2019 roku stanowiła zawiadomienie o kwocie nienależnie opłaconych składek.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Podkreślił, że odwołująca nieprawidłowo wypełniła deklarację, bo jako osoba prowadząca działalność na drukach zgłoszeniowych (...) nie podała, że jest osobą mającą prawo do renty. Skoro odwołująca swego ustawowego obowiązku nie wykonała należycie, to musi ponosić tego ujemne konsekwencje.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołująca J. Z. prowadziła działalność gospodarczą w okresach od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku, od 1 marca 2010 roku do 31 grudnia 2011 roku i od 2 stycznia 2017 roku do 15 lutego 2019 roku. W ww. okresach była uprawniona do renty rodzinnej.

Odwołująca zgłosiła się – nieprawidłowo – do ubezpieczeń społecznych jako osoba prowadząca działalność gospodarczą na drukach zgłoszeniowych (...). Na żadnym zgłoszeniu nie podała, że jest osobą z ustalonym prawem do renty rodzinnej. Informację taką zawiera kod tytułu ubezpieczenia – blok V na druku (...).

Jednocześnie, Wydział Świadczeń E.-Rentowych informował Wydział (...) Dochodów organu rentowego pismem z 2 października 2009 roku, że odwołująca pobiera rentę rodzinną od 26 maja 2002 roku. Do renty rodzinnej było wówczas uprawnionych oprócz odwołującej-wdowy dwoje małoletnich dzieci.

Decyzjami z 28 lutego 2019 roku o znaku (...) i z 7 marca 2019 roku o znaku (...) ZUS odmówił odwołującej prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 15 stycznia 2019 roku do 19 stycznia 2019 roku i od 4 lutego 2019 roku do 15 lutego 2019 roku motywując tym, że odwołująca nie podlega z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

Pismem z 18 marca 2019 roku odwołująca zwróciła się do ZUS o zwrot nienależnie opłaconych składek.

Pismem z 19 marca 2019 roku ZUS poinformował odwołującą, że wprowadził jej przebieg jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku, od 1 marca 2010 roku do 31 grudnia 2011 roku, od 2 stycznia 2017 roku do 31 stycznia 2019 roku i od 1 lutego 2019 roku do 14 lutego 2019 roku.

Pismem z 21 marca 2019 roku odwołująca zwróciła się do ZUS o sporządzenie dokumentów z urzędu za okres od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku, od 1 marca 2010 roku do 31 grudnia 2011 roku, od 2 stycznia 2017 roku do 31 stycznia 2019 roku i od 1 lutego 2019 roku do 14 lutego 2019 roku.

Pismem z 26 marca 2019 roku ZUS poinformował odwołującą, że sporządził dokumenty rozliczeniowe ZUS DRA i ZUS RCA.

W marcu 2019 roku ZUS, po sporządzeniu z urzędu dokumentów korygujących zmniejszających kwotę należnych składek, stwierdził w przypadku odwołującej nadpłatę składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy. Po rozliczeniu deklaracji korygujących na koncie odwołującej powstała nadpłata w łącznej kwocie 18.259,40 zł, z czego ZUS zwrócił odwołującej 16 kwietnia 2019 roku 5140,73 zł.

12 kwietnia 2019 roku odwołująca złożyła wniosek płatnika składek o zwrot nienależnie opłaconych składek.

Pismem z 17 kwietnia 2019 roku ZUS poinformował odwołującą, że 16 kwietnia 2019 roku zwrócił nadpłatę w kwocie 5140,73 zł. Po rozliczeniu konta 17 kwietnia 2019 roku ustalił „na zakresie 1 saldo 0,00 zł”.

Pismem z 8 maja 2019 roku odwołująca zwróciła się do ZUS o udostępnienie szczegółowego rozliczenia nadpłaty w kwocie 5140,73 zł. Ponadto stwierdziła, że ww. kwota jest zbyt niska w porównaniu do wpłacanych składek w okresach od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku, od 1 marca 2010 roku do 31 grudnia 2011 roku, od 2 stycznia 2017 roku do 31 stycznia 2019 roku i od 1 lutego 2019 roku do 14 lutego 2019 roku.

Pismem z 3 czerwca 2019 roku ZUS zawiadomił odwołującą, że po rozliczeniu konta na 3 czerwca 2019 roku ustalił „na zakresie 1 saldo 0,00 zł”. Poinformował, że nadpłatę w kwocie 5140,73 zł za styczeń 2017 roku do lutego 2019 roku zwrócił 16 kwietnia 2019 roku – na wniosek. Natomiast prawo do zwrotu nadpłaty od września 2009 roku (błąd – powinno być: od września 2002 roku) do grudnia 2011 roku w kwocie 13.118,67 zł uległo przedawnieniu. Poinformował także odwołującą, że „jeżeli nie zgadza się z zawiadomieniem, to może wystąpić o wydanie decyzji o odmowie zwrotu w terminie 7 dni od otrzymania zawiadomienia”. Przedstawił również rozliczenie wpłat od stycznia 2017 roku.

Odwołująca pismem z 14 czerwca 2019 roku zwróciła się do ZUS o wydanie decyzji o odmowie zwrotu nienależnie opłaconych składek w kwocie 13.118,67 zł.

5 sierpnia 2019 roku ZUS, po rozpatrzeniu powyższego wniosku w sprawie zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od 09/2002 do 02/2004, od 03/2010 do 12/2011 w kwocie 13.118,67 zł, wydał zaskarżoną decyzję.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił w oparciu o zeznania odwołującej (protokół elektroniczny z 19 lutego 2020 roku k. 40v) oraz dokumenty znajdujące się w aktach pozwanego organu rentowego o znaku (...).

Przechodząc do oceny dowodów należy wskazać w pierwszej kolejności, że w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązuje jakkolwiek z pewnymi ograniczeniami zasada kontrydiktoryjności procesu cywilnego. Zakłada ona, że między stronami procesu toczy się spór i na nich ciąży obowiązek udowodnienia swoich racji. W tak rozumianym procesie sąd odgrywa jedynie rolę arbitra, zaś postępowanie dowodowe z urzędu prowadzi jedynie w wyjątkowych sytuacjach. Rolą organu rentowego jest wskazanie i udowodnienie stosownie do art. 6 kc okoliczności będących podstawą wydanej decyzji, która określa granice przedmiotowe i podmiotowe procesu w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, zaś rolą odwołującego jest wskazanie oraz udowodnienie faktów wskazujących na wadliwość wydanej przez organ rentowy decyzji. Zdaniem sądu odwołanie winno w pierwszej kolejności zawierać zaprzeczenie okolicznościom faktycznym będących przedmiotem wydanej decyzji.

W przedmiotowej sprawie organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję przyjął, że odwołująca od września 2002 roku do lutego 2004 roku i od marca 2010 roku do grudnia 2011 roku prowadziła działalność gospodarczą i za powyższy okres, jako osoba mająca prawo do renty rodzinnej, opłacała składki, które były nienależne ZUS.

Z kolei w odwołaniu odwołująca podnosiła, że dopiero pismami z 26 marca 2019 roku, z 17 kwietnia 2019 roku i z 3 czerwca 2019 roku ZUS zawiadomił ją o nadpłacie składek. Zatem wcześniej nie mogła wystąpić o zwrot składek.

Zdaniem sądu zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności powyższe twierdzenia stron określają granicę sporu w przedmiotowej sprawie. W szczególności ZUS przyznał, że nadpłata składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy powstała w marcu 2019 roku po sporządzeniu z urzędu dokumentów korygujących. Po rozliczeniu deklaracji powstała nadpłata w łącznej kwocie 18.259,40 zł. Nadpłata w kwocie 13.118,67 zł powstała w okresie od 15 października 2002 roku do 30 grudnia 2011 roku.

W związku z powyższym sąd przyjął, że powyżej ustalony stan faktyczny istotny dla rozstrzygnięcia sprawy był w całości bezsporny pomiędzy stronami, a nadto potwierdzony materiałem dowodowym zebrany w aktach sprawy.

Sąd uznał za w pełni wiarygodne dokumenty zgromadzone w sprawie, albowiem zostały one sporządzone przez powołane do tego osoby, w ramach przysługujących im kompetencji oraz w przewidzianej przez prawo formie.

Zeznania odwołującej sąd uznał za wiarygodne z uwagi na ich logiczność i spójność z dokumentami zgromadzonymi w sprawie. Odwołująca zeznała, że o nadpłacie składek dowiedziała się dopiero, gdy ZUS odmówił jej prawa do zasiłku chorobowego. Wtedy też, zgodnie z pouczeniem udzielonym jej przez pracownika ZUS, wystąpiła do organu rentowego o uporządkowanie konta płatnika składek.

Z kolei zeznania świadka L. B. nie potwierdziły, by przy wypełnianiu deklaracji przez płatnika składek, odwołująca uzyskała od pracownika ZUS błędne pouczenie co do kodu, który płatnik składek, mający prawo do renty rodzinnej, powinien wpisać w deklaracji.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu było rozstrzygnięcie kwestii prawnej, czy odwołująca J. Z. ma prawo do zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od września 2002 roku do lutego 2004 roku i od marca 2010 roku do grudnia 2011 roku w kwocie 13.118,67 zł.

Zaskarżoną decyzją z 5 sierpnia 2019 roku pozwany organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił odwołującej zwrotu nienależnie opłaconych składek z uwagi na przedawnienie.

W tym miejscu należy wskazać, że organ rentowy po rozliczeniu konta odwołującej w związku z jej wnioskiem z 18 marca 2019 roku, stwierdził nadpłatę składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy. Po rozliczeniu deklaracji korygujących powstała nadpłata w łącznej kwocie 18.259,40 zł, z czego ZUS zwrócił odwołującej kwotę 5140,73 zł. ZUS nie skierował do odwołującej zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek uznając, że nadpłata na koncie w okresie od 15 października 2002 roku do 30 grudnia 2011 roku w marcu 2019 roku była już nadpłatą przedawnioną – uległa przedawnieniu najdalej 1 stycznia 2017 roku. Dopiero na wniosek odwołującej z 8 maja 2019 roku, ZUS zawiadomił odwołującą pismem z 3 czerwca 2019 roku, że prawo do zwrotu nadpłaty od września 2002 roku do grudnia 2011 roku w kwocie 13.118,67 zł uległo przedawnieniu.

Zasady postępowania w przypadku opłacenia nienależnych składek określone są w przepisach art. 24 ust. 6a – 6h ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 300 z późn. zm.).

W myśl art. 24 ust. 6a ustawy systemowej nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d.

Pojęcie nienależnie opłaconej składki nie zostało zdefiniowane w ustawie systemowej, na co zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 26 maja 2010 roku, [P 29/08](#) (OTK-A 2010 nr 4, poz. 35), wskazując, że „nienależnie opłacona składka” nie stanowi składki ustalonej w oparciu o zasady określone w art. 15-32 ustawy systemowej, czyli obowiązkowego świadczenia w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego.

Wydaje się, że pojęcie nienależnie opłaconych składek na gruncie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych użyte zostało w rozumieniu tak nienależnego świadczenia, czyli bez podstawy prawnej, jak i spełnienia świadczenia w wysokości wyższej niż należna (nadpłata), bowiem w tym przypadku mamy do czynienia także z nienależnym świadczeniem. Również w doktrynie pojęcie nadpłaty jest traktowane jako pewien synonim nienależnego świadczenia rozumianego jako każda sytuacja świadczenia przez podatnika bez podstawy prawnej (vide: Komentarz do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pod red. Jacka Wantoch-Rekowskiego, Toruń – Warszawa 2007, uwaga nr 12 do art. 24, s. 203).

W przypadku nienależnie opłaconych składek generalną zasadą jest zaliczenie ich na poczet zaległych lub bieżących składek. Jeżeli płatnik nie posiada zaległych zobowiązań nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu na poczet zobowiązań bieżących. Jeżeli brak jest bieżących zobowiązań wówczas nienależnie opłacone składki mogą

być zaliczone na poczet przyszłych zobowiązań, chyba, że płatnik składek wystąpi z wnioskiem o zwrot nienależnie opłaconych składek.

Poza sporem pozostaje, że składki opłacone przez odwołującą za okres od września 2002 roku do lutego 2004 roku i od marca 2010 roku do grudnia 2011 roku stanowią składki nienależne, tj. opłacone bez podstawy prawnej.

Odwołująca w powyższym okresie pobierała rentę rodzinną i jednocześnie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, a zgodnie z art. 9 ust. 5 ustawy systemowej (Dz. U. z 2001 r., Nr 27, poz. 298) osoby, o których mowa w art. 6, nie wymienione w ust. 4 (dotyczy osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz osób z nimi współpracujących) mające ustalone prawo do emerytury lub renty, podlegały dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Nie mogły zatem podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Nadto zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy systemowej dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegały na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4, 5 (dotyczy osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz osób z nimi współpracujących), 8 i 10. Tym samym odwołująca nie mogła podlegać dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu, skoro nie mogła podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Wskazać należy, że pozwany organ rentowy uzasadnił zaskarżoną decyzję treścią art. 27 ustawy z dnia 16 września 2011 roku o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378). Ustawa ta, skracając między innymi okresy przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat, zawarła w art. 27 przepis międzyczasowy regulujący dokładnie i jasno sposób liczenia terminu przedawnienia. Wynika z niego, że do przedawnienia należności z tytułu składek, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 roku, stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym tą ustawą, ale bieg przedawnienia rozpoczyna się od 1 stycznia 2012 roku. Jednocześnie, jak wynika z ust. 2, jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed 1 stycznia 2012 roku nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi (czyli 10-letni termin przedawnienia liczony od wymagalności składek) wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Zgodnie natomiast z art. 24 ust. 6g w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 138, poz. 808), zmienionego następnie art. 11 ust. 1b ustawy z dnia 16 września 2011 roku o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378), nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że pozwany organ rentowy, co wynika z jego akt, obliczył bieg terminu przedawnienia według 10-letniego terminu (liczonego od daty wpłaty składek) oraz 5-letniego (liczonego od 1 stycznia 2012 roku). Ponieważ bieg terminu przedawnienia obliczony według 5 lat nastąpił wcześniej – ten właśnie zastosował.

Jak podkreśla Sąd Najwyższy w wyroku z 8 września 2015 roku, I UK 405/14 „prawidłowa wykładnia art. 24 ust. 6g ustawy systemowej w brzmieniu wprowadzonym do ustawy systemowej ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw powiązana jest z całą procedurą zwrotu nienależnie opłaconych składek, zgodnie z którą organ rentowy ma obowiązek zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z art. 24 ust. 6a ustawy systemowej mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym (wcześniej była to kwota 5 % najniższego wynagrodzenia). Następnie płatnik składek może złożyć wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek, po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone. Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od daty wpływu wniosku” (LEX nr 1809869).

Zgodzić należy się z odwołującą, że nie mogła ona wystąpić z wnioskiem o zwrot nienależnie opłaconych składek za okres od września 2002 roku do lutego 2004 roku i od marca 2010 roku do grudnia 2011 roku, ponieważ

nie wiedziała, że składki te były nienależne. Jak wynika z przedstawionych przez pozwanego organ rentowy akt, ZUS nie wydał wobec odwołującej decyzji stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym. Dopiero z uzasadnień decyzji z 28 lutego 2019 roku i 7 marca 2019 roku odwołująca dowiedziała się, że nie podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Na skutek działań odwołującej, ZUS uporządkował jej konto płatnika i sporządził dokumenty korygujące zmniejszające kwotę należnych składek. Zgodzić należy się z organem rentowym, że pisma kierowane do odwołującej w marcu i kwietniu 2019 roku nie stanowiły zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek. Jednak, w ocenie sądu, takie zawiadomienie stanowi pismo z 3 czerwca 2019 roku. Na skutek wniosku odwołującej z 8 maja 2019 roku, ww. pismem ZUS poinformował odwołującą, że nadpłata składek za okres od września 2002 roku do grudnia 2019 roku wynosi 13.118,67 zł. To, że pismo to stanowi zawiadomienie, jednoznacznie wynika z jego treści – „jeżeli nie zgadza się Pani z zawiadomieniem, to (...)”.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 26 maja 2010 roku, P 29/08, stwierdzając niezgodność art. 24 ust. 7 ustawy systemowej z art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wskazał, że „sposób określenia w zakwestionowanym przepisie chwili rozpoczęcia biegu terminu dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki na chwilę „daty ich wypłacenia” prowadzi do negatywnego różnicowania kategorii płatników, w których przypadku ustalenie, że składka była nienależnie opłacona, następuje w pewien czas po opłaceniu składki. Data opłacenia składki może nie pokrywać się bowiem z datą ustalenia, że składka była nienależnie opłacona. Dzieje się tak wówczas, gdy po opłaceniu składki zapada decyzja bądź orzeczenie stwierdzające brak podstawy prawnej jej opłacenia”. Wskazał, że „prawa majątkowe płatnika (ubezpieczonego) w pewnych stanach faktycznych okazują się iluzoryczne, ponieważ nawet przy ich należytych dochodzeniu przed właściwym organem, niezawiniony przez płatnika (ubezpieczonego) upływ czasu prowadzi do wygaśnięcia tych praw w trakcie ich dochodzenia – niezależnie od korzystnego dla płatnika rozstrzygnięcia sporu”.

W wyroku tym Trybunał stwierdził, że „niedopuszczalne jest różnicowanie ochrony prawnej Zakładu i płatnika przez przyznanie temu ostatniemu iluzorycznej ochrony praw majątkowych. Różnicowanie jest tu tym bardziej nieuzasadnione, że w stosunku prawnym między Zakładem a płatnikiem Zakład jest stroną silniejszą, a płatnik – stroną słabszą. W sytuacji nierówności stron stosunku prawnego ustawodawca powinien powstrzymać się od uchwalania regulacji, które ograniczałyby ochronę prawną słabszej strony stosunku prawnego, bądź wręcz ją jej pozbawiały”.

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy uznać należy się, że w sytuacji wydania przez organ rentowy zawiadomienia, o którym mowa w art. 24 ust. 6g pkt 1 ustawy systemowej, nie ma zastosowania art. 24 ust. 6g pkt 2 tej ustawy. W przypadku odwołującej pozwany organ rentowy wydał zawiadomienie 3 czerwca 2019 roku.

Ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw określono wyraźnie termin początkowy biegu terminu przedawnienia nienależnie opłaconych składek przyjmując, że będzie to albo data otrzymania od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek (art. 24 ust. 6g pkt 1 ustawy systemowej), albo – w razie braku takowego zawiadomienia – dzień opłacenia składek (art. 24 ust. 6g pkt 2 ustawy systemowej). R. legis wskazanych przepisów miało na celu między innymi umożliwienie zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w sytuacji, gdy żądanie zwrotu nadpłaconych składek jest wynikiem prawomocnego orzeczenia stwierdzającego brak podstawy do opłacenia składki.

Zaznaczyć należy, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma obowiązek – zgodnie z art. 24 ust. 6b ustawy systemowej – zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym.

Powyższe oznacza, że ZUS jest zwolniony z obowiązku zawiadamiania płatnika o kwocie nienależnie opłaconych składek tylko wówczas, gdy składki te nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym.

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że ZUS nie był zwolniony z obowiązku zawiadomienia odwołującej, jako płatnika składek, o wysokości nienależnie opłaconych składek. Wobec powyższego,

bieg terminu przedawnienia rozpoczął się – nie z dniem nienależnego opłacenia przez odwołującą składek, ale dopiero z dniem zawiadomienia jej przez ZUS o wysokości nienależnie opłaconych składek, co nastąpiło dopiero pismem z 3 czerwca 2019 roku.

Zdaniem sądu, wbrew twierdzeniom organu rentowego, odwołującej nie mogą obciążać konsekwencje nieprawidłowego wypełniania deklaracji. Odwołująca prowadziła działalność gospodarczą do 30 czerwca 2004 roku, a następnie od 1 marca 2010 roku do 31 grudnia 2011 roku i od 2 stycznia 2017 roku do 15 lutego 2019 roku. ZUS rozpatrując wniosek odwołującej z 30 września 2009 roku o umorzenie należności, 2 października 2009 roku uzyskał wiedzę, że odwołująca ma prawo do renty rodzinnej (bezsporne). W decyzji z 5 listopada 2009 roku Nr (...), po rozpoznaniu powyższego wniosku, wskazał natomiast, że od dnia 1 lipca 2004 roku odwołująca nie prowadzi działalności gospodarczej, z którą wiąże się obowiązek opłacania składek i nie posiada ona zaległości płatniczych względem ZUS (decyzja w aktach ZUS). Organ rentowy nie wskazał wówczas, że odwołująca nienależnie opłacała składki do 30 czerwca 2004 roku. Tym samym, zdaniem sądu, odwołująca mogła być przekonana, że w sposób prawidłowy wypełniała deklaracje – wskazywała prawidłowy kod tytułu ubezpieczenia.

Konkludując, konto odwołującej J. Z. wykazuje „nadpłatę”, a jej wniosek o zwrot składek jest zasadny, skoro nienależnie opłacone składki nie uległy przedawnieniu. W przypadku odwołującej termin przedawnienia powinien bowiem być liczony od otrzymania zawiadomienia z 3 czerwca 2019 roku. ZUS był zobowiązany zawiadomić odwołującą o nadpłacie składek.

Tym samym sąd, w oparciu o powyższe rozważania prawne i faktyczne oraz na podstawie ww. przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴§ 2 kpc uznał, że implikowało to uwzględnienie odwołania J. Z. i zmianę zaskarżonej decyzji w całości, o czym orzekł w sentencji wyroku.

Małgorzata Kuźniacka-Praszczyk